

غربی بتوانند بازگشت قطعنامه‌ها را به تعویق بیاورند، اما این امر میسر نشد و هیچ راهکاری مورد رضایت طرف‌ها برای توقف اسنپ‌ک یا تعویق اجرای آن به دست نیامد.

در این مسیر دو پیش‌نویس قطعنامه ارائه‌شده برای توقف اجرای اسنپ‌ک توسط کره جنوبی و روسیه، با ۹ رای منفی و چهار رای مثبت روسیه، چین، پاکستان و الجزایر شکست خوردند. پس از اجرای اسنپ‌ک، واکنش‌های متفاوتی به این اقدام سه کشور اروپایی در ایران اتفاق افتاد. موضع رسمی دستگاه سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران این است که اقدام کشورهای اروپایی به فعال‌سازی مکانیسم اسنپ‌ک غیرموجه و غیرمشروع است و بنابراین ایران بازگشت قطعنامه‌ها را قبول ندارد و معتقد است که روز ۱۸ اکتبر (۲۶ مهر) قطعنامه ۲۲۳۱ منقضی خواهد شد و تمامی ۶ قطعنامه پیشین هم از در جه اعتبار ساقط می‌شوند اما این موضع هوادار چندانی در جامعه جهانی ندارد. کشورهای جهان یک به یک در حال اعلام پایبندی به تحریم‌های مقرر در ۶ قطعنامه شورای امنیت هستند. ژاپن و بریتانیا در همین دو روز گذشته فهرستی از نهاده‌ا و اشخاص حقیقی ایرانی برای مسدودسازی دارایی‌ها را اعلام کرده‌اند. در مجلس شورای اسلامی واکنش‌هایی در سطح انواع طرح‌ها و بیانیه‌ها برای تعلیق همکاری‌ها با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، خروج از پیمان عدم اشاعه هسته‌ای و ساخت سلاح هسته‌ای در واکنش به اجرای اسنپ‌ک به جریان افتاده‌است.

این در حالی است که کارشناسان معتقدند جمهوری اسلامی ایران در واکنش به اسنپ‌ک نباید مسیر تقابلی در پیش بگیرد و برای جبران آثار تحریم‌ها باید به سمت تعامل با تمام کشورهایی که آمادگی تعامل و همکاری با جمهوری اسلامی ایران دارند در پیش بگیرد. در عین حال همکاری با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی هم می‌تواند جلوی بهانه‌جویی‌های بیشتر قدرت‌های غربی برای تشدید تحریم‌ها و افزایش تنش‌ها را بگیرد و کارشناسان تاکید می‌کنند که در شرایط فعلی، قطع یا تعلیق همکاری با آژانس یا اقدامی همچون خروج از پیمان عدم اشاعه (NPT) انتخاب مفیدی نیست. روزنامه «هم‌مپهن» در این راستا با سه کارشناس در خصوص گزینه‌های ایران برای واکنش به اجرای مکانیسم ماشه گفت‌وگو کرده‌است که در ادامه نظر این کارشناسان را مطالعه می‌کنید.

در منطقه دست برتر را داشت، گروه‌های مقاومت فعال بودند و هنوز قبح حمله اسرائیل به خاک ایران شکسته نشده‌بود، محاس، حزب‌الله و گروه‌های مقاومت عراقی در وضعیت امروز قرار نداشتند و نظام سوریه بشار اسد همچنان حاکم بود اما امروز یکی از راهبردهای بازدارنده جمهوری اسلامی برای ابراز قدرت در منطقه، در حالت بسیار ضعیفی قرار گرفته‌است. نکته دیگر این است که امروز تأسیسات هسته‌ای ایران بمباران شده‌است و بر اساس همه گزارش‌ها و شواهد غنی‌سازی تعطیل شده‌است. به همین دلیل ابهام استراتژیکی که می‌توانست بازدارنده باشد، از بین رفته‌است. در حال حاضر اگر توجهی به برنامه هسته‌ای ایران و وجود داشته‌باشد مربوط به چهارصد و خرده‌ای کیلوگرم اورانیوم غنی‌شده ۶۰ درصدی و ۹ تن اورانیوم غنی‌شده سطح پایین است. اما در شرایط فعلی امکان مانور دادن روی این ذخایر هم زیاد نیست. نکته سوم مربوط به برنامه موشکی ایران است. اما بعد از عملیات‌های موشکی ایران علیه اسرائیل، تصویری که دشمن از تهدید این موشک‌ها داشت، تقریباً از بین رفته‌است. در کنار اینها انزوای سیاسی، فشار داخلی و وضعیت معیشت شهروندان نیز شرایط چندان مساعد نیست. همه اینها ما را به این نتیجه می‌رساند که جمهوری اسلامی حتی اگر به سمت دیپلماسی برود و وارد مذاکره شود، دستش پر نیست و نمی‌تواند بر اساس موازنه قوا با طرف مقابل مواجه شود. نکته مهمی که وجود دارد این است که در پرونده هسته‌ای، هیچگاه به اندازه امروز، اروپا و آمریکا به یکدیگر نزدیک نبودند. این نزدیکی مواضع ناشی از جنگ اوکراین، تحولات امنیتی منتسب به ایران در اروپا و مسائلی از این قبیل است. در نتیجه وقتی سخن از این می‌رود که آیا ممکن است بار دیگر مانند دوران برجام بازگشت و قطعنامه‌ها را تعلیق کرد؟ جواب این است که باید به عناصر اساسی اثرگذار بر دیپلماسی در شرایط فعلی توجه کرد. دیپلماسی هم خودش نوعی جنگ است. بنابراین در مذاکره هم مثل جنگ باید عوامل و عناصر بازدارنده داشته‌باشید. امروز ایران دیگر نمی‌تواند در مذاکره مشابه شرایط سال ۲۰۱۵ که برجام منعقد شد عمل کند.

وظیفه رسانه‌هاست که آگاهی‌رسانی کنند و اجازه ندهند که شکاف‌ها تعمیق شود.

با توجه به شرایط فعلی، بعید است که ایران بتواند بار دیگر مانند سال ۱۳۹۵ این قطعنامه‌ها را لغو یا تعلیق کند. چنین نتیجه‌ای دست‌کم در دوران حاکمیت دونالد ترامپ تا سه سال آینده ممکن نخواهد بود. تا زمانی که ترامپ هست خیلی بعید است که تحریم‌ها لغو شود. با توجه به این مسئله موضوع مهم این است که راهکارهایی را پیدا کنیم که اثربخشی تحریم‌ها را کاهش دهیم. اگر ما بتوانیم اثربخشی تحریم‌ها را کاهش دهیم، طرف مقابل ممکن است در راهبرد خود تجدیدنظر کند. اما اگر طرف مقابل ببیند که تحریم‌ها اثر دارد و به نتیجه دلخواش می‌رسد، مشخص است که از سلاحي که در دست گرفته‌است، دست نمی‌کشد. واقع‌بینانه این است که باید دورنمای ما این باشد که تحریم‌ها ادامه پیدا خواهد کرد. مقاومت حداکثری در برابر فشار حداکثری به این معنا است که بتوانیم به جای شعار دادن تولید ملی را افزایش دهیم، رویکردهای تقابلی را در سیاست خارجی کاهش دهیم و به سمت رویکردهای تعاملی برویم و از همه مهم‌تر اینکه همکاری‌مان را با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی ادامه دهیم. ما نباید همکاری‌های‌مان را با آژانس قطع کنیم. قطع همکاری‌ها موجب بهانه‌جویی بیشتر طرف مقابل خواهد شد و فرصت برای طرف‌های دیگر ایجاد می‌کند که فشار بیشتری وارد کنند. من معتقدم که به‌رغم همه تلخی‌ها و مشکلاتی که با این نهاد بین‌المللی به وجود آمده‌است، ما همچنان باید ارتباط‌مان را با آژانس حفظ کنیم و سعی کنیم که بهانه دست دشمنان‌مان ندهیم.

تحریم‌ها را جدی بگیریم

نصرت‌الله تاجیک

سفیر پیشین ایران در اردن

از این به بعد جدی گرفتن مسئله تحریم‌ها و چگونگی کاهش تبعات آنها، یک ضرورت امنیت ملی است! و نه صرفاً کاهش آلام مردم! ما در سال‌های گذشته که تحت تحریم قرار داشتیم، چندان مسئله تحریم را جدی نگرفته‌ایم و مسئله اصلی کشور تلقی نکرده بودیم اما الان دیگر شرایط فرق می‌کند و وقتی دستگاه‌های مختلف کشور برای تصمیم‌گیری در خصوص مسائل اساسی دور هم جمع می‌شدند، تا به امروز دغدغه اصلی آنها تحریم نبوده است اما باید توجه کرد که من‌بعد دغدغه اصلی همه مسئولین و مدیران باید کاهش اثرات و تبعات تحریم‌ها بر زندگی، معیشت و سفره مردم و اقتصاد خانوار باشد. در درجه اول باید در داخل کشور تحریم‌های بین‌المللی کشور جدی گرفته‌شود. ضمن اینکه باید حتماً توجه کنیم که سیاست خارجی و وزارت امور خارجه، توانایی معجزه و شق‌القمر کردن ندارد. دیپلماسی زمانی می‌تواند کارکرد داشته‌باشد که دست پری داشته‌باشد و دارای اهرم‌های قدرت و کارت‌های بازی بی‌شماری باشد تا در هر لحظه بتواند طراحی جدیدی انجام دهد و کارت جدیدی روی میز بگذارد و از اهرم جدیدی برای گرفتن امتیاز استفاده کند.

اگر چه بازگشت تحریم‌ها الان فقط روی کاغذ و بن‌مایه جنگ روانی غرب است برای به زانو درآوردن حکومت و امتیازگیری، و تا اجرایی شدن آنها زمان زیادی نیاز دارد و چه‌بسا با دست‌انداز روبه‌رو شوند، اما این وظیفه سیاست داخلی و رسانه‌ها و از جمله رسانه ملی است که یک اراده ملی و گفتمان غالب در خصوص تحریم‌ها ایجاد کنند تا سیاست خارجی در تأمین اهداف ملی از این وضعیت بهره‌برداری کند! و سازماندهی جدیدی شکل بدهیم تا با تحریم‌ها مقابله کنیم. چنین ساختاری برای مقابله با تحریم‌ها صرفاً به معنای ایجاد نهادهای تازه و کاغذبازی و تصویب قوانین و مقررات نیست، بلکه مسئله عزم و اراده عملی ملی برای مواجهه با تحریم‌ها است. همه، یعنی مردم، حکومت، نهادهای حکومتی و دولت تحریم‌ها را جدی بگیرند. تا به امروز چنین وضعیتی وجود نداشته است و هر کسی کار خودش را می‌کرده! سیاست منسجم و یکپار چهای برای مواجهه با تحریم‌ها وجود نداشت و هر کسی فقط به انجام وظایف سازمانی خود در حالت عادی مشغول بود و در حالی که ما شرایط عادی نداریم! در عین حال که سالیان سال است که کشور تحت تحریم است، همچنان شاهد بودیم که ریخت و پاش‌ها و حیف و میل‌ها ادامه پیدا می‌کرد.

در این حوزه ما تجربه‌ای از دهه ۱۳۶۰ داریم که می‌توانیم از آن درس بگیریم. باید قوی‌تر و مؤثرتر از آن راهبردی که در دوران جنگ تحمیلی در پیش گرفته‌شد و در چارچوب سیاست‌گذاری‌های فرادستی به کار گرفته‌شود. در دهه ۱۳۶۰ یک ستاد اقتصادی درون وزارت امور خارجه تشکیل شد که همه دستگاه‌ها در دوران جنگ با آن همکاری می‌کردند. امروز باید چنین نهادی، منسجم‌تر و قدرتمندتر از آن زمان شکل بگیرد و با محوریت وزارت امور خارجه مجدداً احیا شود. چنین ستاد اقتصادی باید اختیارات لازم را داشته‌باشد تا همه نهادهای دولتی و حکومتی مصوبات و تصمیم‌های آن را اجرایی کنند. چنین نهادی اولاً از خرد جمعی و مجموعه نهادهای دولتی بهره می‌برد و در عین حال دستگاه دیپلماسی را در نوک پیکان و رأس امور مواجهه با تحریم‌ها قرار می‌دهد. هدف از چنین تشکیلاتی این است که آنچه‌را که مهندسان تحریم طراحی کرده‌اند، مهندسی معکوس کند. در ساده‌ترین شکل ممکن کتاب مشهور و بدنام «هنر تحریم‌ها»ی آقای ریچارد نفیو را می‌توانیم موبه مو مطالعه کنیم و از درون آن راه‌های مقابله با نتیجه‌بخشی تحریم‌ها را پیدا کنیم.

تردیدي وجود ندارد که باید آسیب‌شناسی شود که ما چرا به وضعیت فعلی رسیدیم و چه فرصت‌ها و موقعیت‌هایی را برای جلوگیری از رسیدن به وضع جاری از دست دادیم. اما اکنون ما در واقعیتی قرار گرفته‌ایم که باید برای مواجهه با آن چاره‌هایی بیاندیشیم. تشکیل ستاد مواجهه با تحریم در وزارت امور خارجه باید دنبال سیاست‌هایی باشد که برای ایران اهرم قدرت ایجاد کند. در واقع کاهش دادن اثرات تحریم‌ها، برگ برنده طرف مقابل را می‌سوزاند و تیغ تیز طرف مقابل را کند می‌کند. این موضوع باید یکی از اولویت‌های دیپلماسی ما از حالا به بعد باشد.

علاوه بر این باید سازوکارهای داخلی و اصلاحات درونی هم ایجاد شود. اقدام‌هایی برای مقابله با فساد، مبارزه با ریخت و پاش‌ها، نظم دادن به بودجه‌ها و تحول

در تدوین بودجه‌بندی کشور باید در دستور کار قرار گیرد. تا به امروز، وزارت امور خارجه در تدوین بودجه، به عنوان یک ناظر نقشی نداشت. سازمان برنامه و بودجه با توجه به درخواست‌های دستگاه‌های اجرایی بودجه را تدوین می‌کرد که وزارت خارجه هم یک دستگاه در عرض بقیه نهادهای دولتی بود که درخواست بودجه می‌داد. اما برای کاهش اثرات تحریم، حالا باید نقش دستگاه دیپلماسی در بودجه‌ریزی کشور پررنگ شود. اگر ستاد اقتصادی فرضی درون وزارت امور خارجه سرفصل‌هایی را تدوین کرد، باید این سرفصل‌ها مورد نظر سازمان برنامه و بودجه باشد. برخی بودجه‌هایی که شاید در شرایط غیرتحریمی موجه محسوب می‌شد، باید در شرایط تحریمی دچار تحول شوند.

باید یک گفتمان عمومی و ملی شکل بگیرد که بحث مقابله با اثربخشی تحریم‌ها را به یک ضرورت امنیت ملی تبدیل کند. نباید اینگونه باشد که عده‌ای همچنان سهم خود را از بودجه‌های کشور ببرند، عده‌ای هم که مسئول هستند بی‌توجه به تحریم‌ها به روش‌های قبلی ادامه دهند و فشار هم بر عامه مردم وارد شود. عزم و اراده جدی باید در حکومت و دولت شکل بگیرد که اثربخشی تحریم‌ها را در حوزه معیشت مردم کاهش دهد.

اقدام‌های شعاری، گام‌های تندرانه و مباحثی که در واقع بازی در زمین تحریم‌کنندگان است، امروز به نفع کشور نیست. کشور باید تمام همت خود را روی مقابله با تحریم‌ها بگذارد و نه بهانه دادن برای تشدید تحریم‌ها.

علاوه بر این، دستگاه دیپلماسی باید در چارچوب ماموریت‌های ذاتی خود، سراغ ابزارهایی مانند یارگیری، اجماع‌سازی و روابط دو و چندجانبه برود. اینجا هم اولویت باید به تحریم‌ها داده‌شود و تمام روابط بین‌المللی کشور بر مبنای مقابله با اثربخشی تحریم‌ها تنظیم شود. ابزار تحریم یک ابزار همیشگی برای قدرت‌های بزرگ برای فشار به کشورهای دیگر است که برای تحمیل نظرات و سیاست‌ها به کار گرفته‌می‌شود. قاعدتاً نمی‌توان تحریم‌ها را به سادگی خنثی کرد، اما می‌توان تبعات و نتایج آن را کاهش داد. اگر قرار بود که تحریم‌ها را لغو کنیم، باید دنبال استراتژی دیگری می‌رفتیم، اما با توجه به آسیب‌پذیری‌هایی که متأسفانه ما در اقتصاد سیاسی کشور داریم، تحریم‌ها ابزار مهمی در اختیار طرف‌های مقابل ما هستند که به سادگی آن را کنار نمی‌گذارند. اقتصاد سیاسی ما فراتر از تک‌محصولی است و سفره مردم وابسته به فروش نفت است. در این چارچوب باید دنبال این باشیم که اثرات تحریم را به‌ویژه در تولید و صادرات نفت و بازگرداندن درآمدهای نفتی و تأمین کالاهای اساسی برای مردم از طریق این درآمدها کاهش بدهیم. ایران باید سازوکارهای سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و امنیتی در درون کشور ایجاد کند که این مجموعه دست به دست هم بدهد که اثر تحریم در میان مردم کمتر احساس شود.

تشدید تحریم‌ها، باید نحوه اداره و سبک زندگی ما را دچار تحول کند. در دوره تحریم همانطور که سینمای ما تغییر می‌کند، صداوسیما می‌تغییر می‌کند حتی ورزش ما تغییر می‌کند، باید برنامه هسته‌ای ما هم دچار تحول شود. ما باید در همه حوزه‌ها راهکارهایی در زندگی سیاسی-اجتماعی-اقتصادی کشور و طراحی‌های نوینی داشته‌باشیم که ماموریت اصلی کشور به ماموریت اصلی همه آحاد کشور تبدیل شود.

در این چارچوب سیاست خارجی هم باید منابع خود را در چارچوب مقابله با تحریم تخصیص بدهد. منابع دیپلماتیک ما، یعنی نه‌فقط تخصیص منابع مالی، بلکه تخصیص منابع دیپلماتیک، مذاکراتی و نیروی انسانی باید در چارچوب کاهش اثربخشی تحریم انجام شود. دستگاه سیاست خارجی باید اولویت‌بندی کند که مشخص شود رابطه با کدام کشورها می‌تواند آثار تحریم‌ها را کاهش دهد و رابطه با کدام کشورها در این زمینه کمکی به ما نمی‌کند. اولویت‌بندی سیاست خارجی باید در چارچوب راهکارهایی برای فروش نفت، محصولات پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی باشد. چه در منطقه و چه فراتر از منطقه دستگاه سیاست خارجی کشور باید دنبال کشورهایی برود که در این حوزه‌ها حاضر به همکاری با ایران باشند. یکی از اهداف تحریم‌های غربی این است که با کوچک کردن اقتصاد ایران، فشار روانی و فشار معیشتی بر مردم وارد کند و از این طریق حکومت را تحت فشار قرار دهد و تنش‌های اجتماعی را افزایش دهد. هدف نهایی فروپاشی حکومت یا حتی تجزیه کشور است. اگر تحریم‌ها جدی گرفته‌نشوند و راهکارهای موثر و عملی برای کاهش دادن آثار تحریم‌ها به کار گرفته‌نشود، آثار و نتایج آن می‌تواند اثرات جبران‌ناپذیری برای کشور داشته‌باشد.

دیپلمات‌ها

تبادل مستقیم پیام با آمریکا

وزیر امور خارجه کشورمان با اشاره به موضوع اسنپ‌ک و بیان اینکه «با آمریکایی‌ها هم با واسطه هم بی‌واسطه، پیام‌هایی رد و بدل شد»، گفت که به‌دلیل «زیاده‌خواهی مفرط آمریکایی‌ها و همراهی کشورهای اروپایی نتوانستیم به یک مصالحه برسیم.» به گزارش ایسنا، سیدعباس عراقچی، وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، روز سه‌شنبه و در جمع‌بندی اقداماتش در سفر به نیویورک گفت: هفته کاملاً فشرده‌ای در نیویورک داشتیم و فعالیت‌های مختلفی صورت گرفت. قسمتی از آن مربوط به بحث اسنپ‌ک می‌شود ولی ما در عین حال از فرصت حضور در مجمع عمومی همیشه برای پیشبرد روابط دوجانبه با کشورهای دیگر، حضور در مجامع بین‌المللی، جلسات مختلف در سازمان ملل و غیرسازمان ملل استفاده کرده‌ایم. وی افزود: «من با وزرای خارجه بیش از ۳۱ کشور ملاقات دوجانبه داشتم. هم بحث‌های هسته‌ای مطرح بود، هم مواضع کشور بیان شد و هم روابط دوجانبه با آن کشورها مرور شد و تصمیماتی دربارۀ همکاری‌های اقتصادی و برگززاری کمیسیون مشترک و هر کشور به تناسب خودش گرفتیم.» وزیر خارجه تصریح کرد: «در بحث اسنپ‌ک آنچه اتفاق افتاد، ما با یک تلاش برای امتیازگیری از جمهوری اسلامی ایران مواجه شدیم؛ امتیازات کاملاً غیرمعقول و ناشدنی. در مقابل، ما هم پیشنهادات کاملاً معقول خود را که به اعتراف اروپایی‌ها هم کاملاً معقول بود، ارائه کردیم.» عراقچی افزود: «در طول یک هفته، ملاقات‌های متعددی بین ما و سه کشور اروپایی، دبیرکل سازمان ملل و مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی انجام شد. تلاش بر این شد یک مصالحه‌ای بین پیشنهادات دو طرف انجام شود که بازیه‌خواهی مفرطی که آمریکایی‌ها داشتند و همراهی‌ای که کشورهای اروپایی انجام دادند، نتوانستیم به یک مصالحه برسیم. چرا؟ چون ما اینجا هستیم که از حقوق و منافع مردم ایران دفاع کنیم و قطعاً هیچ توافقی که متضمن منافع ایران نباشد از طرف ما، قابل پذیرش نیست.»

بازگشت ۱۲۰ مهاجر ایرانی از آمریکا

مدیرکل مجلس معاونت کنسولی، مجلس و ایرانیان وزارت خارجه اظهار کرد: «طی تفاهم صورت‌گرفته طی فردا یا پس فردا حدود ۱۲۰ مهاجر ایرانی به کشور بازخواهند گشت و براساس آنچه که ما اطلاع داریم رضایت آنها برای بازگشت به کشور جلب شده است.» حسین نوش‌آبادی، در گفت‌وگو با ایسنا با ارائه توضیحاتی در ارتباط با روند بازگشت این افراد گفت: «این افراد که در حقیقت اداره مهاجرت آمریکا پیگیر خروج آنها از این کشور شده است، از کشور ما (ایران) به صورت قانونی خارج شده‌اند، اما چگونگی و به چه طریقی به آمریکا رفته‌اند موضوع دیگری است چنان که برخی از آنها از طریق مرز مکزیک به صورت غیرقانونی به آمریکا ورود پیدا کرده‌اند.» وی با بیان اینکه «برخی از افرادی نیز که قرار است به کشور برگردند دارای اقامت قانونی در آمریکا بوده‌اند ولی اداره مهاجرت در آمریکا با توجه به رویکرد خود برای اخراج مهاجران، اقدام به اخراج آنها کرده است.» در پاسخ به این سوال که آیا رضایت این افراد برای بازگشت به کشور جلب شده است؟ گفت: «تا آنجا که ما اطلاع داریم و به ما گفته شده رضایت این افراد برای بازگشت جلب شده است و آنها با رضایت به ایران بازمی‌گردند.» این دیپلمات ارشد جمهوری اسلامی ایران با بیان اینکه «تدابیر لازم برای بازگشت آنها اندیشیده شده و خدمات کنسولی مناسب نیز به آنها ارائه شده است»، ادامه داد: «پیش‌بینی می‌کنیم که آنها در یکی دو روز آینده به کشور بازگردند.» وی تأکید کرد: «اما با اخراج اجباری این مهاجران مخالف هستیم و این را به طرف مقابل اعلام کرده بودیم و گفته بودیم که آنها باید حتماً برآساس یک منابطه رضایت این افراد را برای بازگشت جلب کنند.»